

SPRIEDUMS

Rīgā 2010.gada 3.decembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa

senators A.Guļāns

tiesnese V.Kakste

senatore D.Mita

senators J.Neimanis

senators N.Salienieks

senatore I.Skultāne

senatore R.Vīduša

piedaloties pieteicējas biedrības „Autortiesību un komunikēšanās konsultāciju aģentūra/Latvijas Autoru apvienība” pārstāvim *I.B.* un

atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes – Konkurences padomes pārstāvei *M.B.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz biedrības „Autortiesību un komunikēšanās konsultāciju aģentūra/Latvijas Autoru apvienība” pieteikumu par Konkurences padomes 2008.gada 1.decembra lēmuma atcelšanu, sakarā ar biedrības „Autortiesību un komunikēšanās konsultāciju aģentūras/Latvijas Autoru apvienība” kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2009.gada 11.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja biedrība „Autortiesību un komunikēšanās konsultāciju aģentūra/Latvijas autoru apvienība”, īstenojot autoru mantisko tiesību kolektīvo pārvaldīšanu, bija noteikusi atlīdzību par muzikālo darbu publisko izpildījumu veikalos, frizētavās, kafejnīcās, restorānos u.tml. Konkurences padome, pārbaudot noteikto atlīdzības apmēru, konstatēja, ka pieteicēja nav definējusi skaidrus atlīdzības tarifu piemērošanas kritērijus un esošie tarifi veikaliem, kuros netirgo audio kasetes un kompaktdiskus, frizētavām, solārijiem, modes saloniem ir netaisnīgi. Konkurences padome konstatēja pieteicējas darbībā Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punkta pārkāpumu, uzlika pienākumu to izbeigt un piemēroja naudas sodu.

[2] Pieteicēja iesniedza pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu.

[3] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2009.gada 11.decembra spriedumu pieteikums noraidīts. Tiesa atzina, ka Konkurences padome bija tiesīga pārbaudīt pieteicējas noteiktos tarifus un vērtēt to atbilstību Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punktam. Pārbaudot iestādes veikto pieteicējas noteikto tarifu novērtējumu, tiesa atzina, ka tarifi pamatoti ar vietas ģeogrāfisko atrašanos. Taču tās Rīgas pilsētas Centra rajonā esošām pakalpojumu sniegšanas vietām noteiktais tarifs ir par 175 procentiem augstāks par zemāko noteikto tarifu, kas piemērojams pagastos un citās apdzīvotās vietās. Pieteicējas piemērotais ģeogrāfiskais ranžējums konkrētajā gadījumā nav objektīvs kritērijs. To apstiprina arī lietas izpētē iegūtās ziņas par tarifu apmēru un tarifa noteikšanas kritērijiem Lietuvā un Igaunijā, kur tarifi ir izteikti zemāki. Latvija, Lietuva un Igaunija ir salīdzināmas, vadoties no valstu teritorijas platības, iedzīvotāju skaita, ģeogrāfiskās atrašanās vietas, ekonomiskā attīstības līmeņa un minētais fakts pamatoti minēts lēmumā. Eiropas Savienības Tiesas spriedumā lietā *Lucazeau v SACEM (lietas Nr.110/88, 241/88 un 242/88)* norādīts, ka ir pamatoti salīdzināt tarifu dažādās dalībvalstīs, ja salīdzināma tarifa veidošanas kritēriji ir analogiski, attiecīgi ir pamatoti veikt tarifa salīdzināšanu. Līdz ar to kā nepamatotu tiesa noraidīja pieteicējas argumentu par nepieciešamību salīdzināt visu Eiropas Savienības dalībvalstu mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju izstrādātos tarifus un kritērijus tarifu piemērošanai. Vērtējot piemērotā naudas soda

apmēra samērību, tiesa atzina, ka soda apmērs atbilst tiesību normām un nav konstatējami vainu mīkstinoši apstākļi.

[4] Pieteicēja iesniegusi kasācijas sūdzību.

[4.1] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nepareizi interpretējusi Eiropas Savienības tiesas spriedumu lietā *Lucazeau v. SACEM*, jo lietas apstākļos Eiropas Komisija bija salīdzinājusi katras dalībvalsts teritorijā noteikto autoratlīdzības apmēru. Tādēļ tarifu salīdzinājums tikai ar Igauniju un Lietuvu ir uzskatāms par neatbilstošu šā sprieduma atziņām. Tiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 154.pantu, jo nav ievērojusi, ka veikalos Rīgā ir lielāka publiskā izpildījuma auditorija. Rīga ir arī lielākā pilsēta Baltijas valstīs. Ģeogrāfisko kritēriju piemēro arī Polijas un Spānijas mantisko tiesību pārvaldīšanas organizācija. Tiesa pārkāpusi vienlīdzības principu, jo nav ievērojusi, ka Konkurences padome citā lietā par muzikālo darbu izmantošanu raidorganizācijās ir salīdzinājusi tarifus ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm.

[4.2] Tiesa rīkojusies patvaļīgi, jo par pakalpojuma sniegšanas vietām spriedumā atzinusi ne tikai veikalus un frizētavas, bet arī kafejnīcas, restorānus, tā paplašinot Konkurences padomes lēmumu. Tiesa neanalizēja arī argumentus par kafejnīcu un veikalu atšķirību.

[4.3] Tiesa pārkāpusi procesuālā taisnīguma principu, jo nav ievērojusi, ka tiesas sēdē pieteicēja vērsa uzmanību, ka Konkurences padomes priekšsēdētāja v.i. piederēja daļas sabiedrībā, kura nodarbojas ar sadzīves elektropreču mazumtirdzniecību veikalā un veikalam, ja tas atskaņotu mūziku, būtu nepieciešama pieteicējas izdota licence. Lietas izpētes laikā pieteicējai tika uzdoti jautājumi par datu nesēja atlīdzību, kura tiek piemērota ierakstošai audiotehnikai, lai gan šī joma netika pētīta. Tādēļ lēmuma pieņemšanā piedalījies persona, par kuras objektivitāti pastāv šaubas.

[4.4] Tiesa nepareizi piemērojusi Konkurences likuma 14.pantu. Padomei bija tiesības nepiemērot šā panta otro un ceturto daļu. Tiesa nav pārbaudījusi piemērotā soda apmēra samērību un atbilstību iestādes rīcības brīvības robežām.

[5] Atbildētāja paskaidrojumu nav sniegusi.

[6] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību, bet atbildētājas pārstāve lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

[7] Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punkts noteic, ka jebkuram tirgus dalībniekam, kas atrodas dominējošā stāvoklī, ir aizliegts jebkādā veidā ļaunprātīgi to izmantot Latvijas teritorijā. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var izpausties kā netaisnīgu pirkšanas vai pārdošanas cenu vai citu netaisnīgu tirdzniecības noteikumu tieša vai netieša uzspiešana vai piemērošana. Likumi nedefinē, kas ir dominējoša stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, jo tās izpausmes ir tikpat mainīgas kā pats tirgus. Judikatūrā ir izveidojies un arī tiesību normās nostiprināts piemēru katalogs, kuru pazīmes jo īpaši liecina par ļaunprātību. To vidū ir arī netaisnīgu cenu vai tirdzniecības noteikumu uzspiešana vai piemērošana. Tā kā dominējošs stāvoklis tirgū pats par sevi nav aizliegts, bet ir aizliegta tā ļaunprātīga izmantošana, tad dominējošam tirgus dalībniekam ir jāpievērš īpaša uzmanība, lai dominances izmantošana tiktu saprātīgi pamatota. Dominējoša stāvokļa izmantošana bez objektīvas nepieciešamības ir ļaunprātīga. Objektīva nepieciešamība ir apstākļu kopums, kas saprātīgi attaisno gan tirgus dalībnieka rīcību, gan tā noteikto cenu vai darījuma noteikumu. Vērtēšanas kritērijs netaisnīgai cenai ir preces saražošanai vai pakalpojuma sniegšanai ieguldītā darba saimnieciskā vērtība (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 1994.gada 5.oktobra sprieduma lietā Nr.C-323/93 La Crespelle 25.punktu*). Lai noskaidrotu šo vērtību, ir izmantojama konkurences kritēriju salīdzinoša attiecināšana uz citiem, salīdzināmiem tirgiem, tostarp izmantojamas salīdzināmu tirgus dalībnieku noteiktās cenas (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 1988.gada 4.maija spriedumu lietā Nr.30/87 Bodson v Pompes Funèbres*). Ja šīs cenas salīdzinājumā ar citām dalībvalstīm ir būtiski augstākas, tas ir indikators, ka dominance izmantota ļaunprātīgi, ja vien tirgus dalībnieks spēj šo atšķirību objektīvi pamatot (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 1989.gada 13.jūlija sprieduma lietā Nr.C-395/87 Ministère public v Tournier 38.punktu, Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 1994.gada 6.oktobra sprieduma lietā Nr.T-83/91 Tetra Pak v Commission 207.punktu*). Eiropas Savienības Tiesa līdz šim nav ierobežojusi vai definējusi salīdzināmos tirgus, vien norādījusi, ka tie ir dalībvalstu tirgi. No šīs norādes, kas ietverta arī Eiropas Savienības Tiesas 1989.gada 13.jūlija spriedumā apvienotajās

lietās Nr.110/88, 241/88 un 242/88 *Lucazeau v. SACEM*, nav izdarāms tālāks secinājums, ka salīdzināmie tirgi vienmēr ir visu Eiropas Savienības dalībvalstu tirgi. Ir jāievēro arī salīdzināšanai ņemamo tirgu ekonomiskās īpatnības, jo ne visas dalībvalstis ir ar vienādu ekonomiskās attīstības līmeni; biežāk šādi salīdzināmi tirgi atrodas viena reģiona ietvaros vai veidojušies vēsturiski. Tādēļ Senāts neuzskata, ka tiesa būtu kļūdaini atzinusi, ka pietiek ar Baltijas valstu tirgu izmantošanu salīdzinošai analīzei par atlīdzību par muzikālo darbu publisko izpildījumu veikalos.

[8] Senāts nesaskata, ka apelācijas instances tiesa būtu pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.pantu pierādījumu novērtējumā. Tiesa ir norādījusi, ka reģionālās atšķirības Latvijā nevar būt par pamatu tarifa noteikšanai, jo veikalā mūzika atskaņota kā fons un mūzikas esamība neietekmē veikala darbību.

[9] Nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka apelācijas instances tiesa paplašinājusi Konkurences padomes lēmumu un par pakalpojuma sniegšanas vietām spriedumā atzinusi ne tikai veikalus un frizētavas, bet arī kafejnīcas, restorānus. Lai arī tiesas spriedumā visas šīs vietas apzīmētas ar vienotu tiesas pieņemtu apzīmējumu „pakalpojumu sniegšanas vietas”, tomēr no sprieduma kopsakara izriet, ka tiesa nav izgājusi ārpus iestādes administratīvā akta pamatojuma. Līdz ar to tiesai arī nebija jāanalizē veikalu un kafejnīcu atšķirības.

[10] Apelācijas instances tiesa nav spriedumā atbildējusi uz pieteicējas pārstāvja tiesas sēdē izteiktajām šaubām par Konkurences padomes priekšsēdētāja v.i. objektivitāti. Pieteicējas pārstāvis norādījis, ka *„uzmanība vēršama apstāklim, ka viens no kolēģijas biedriem, kurš pieņēma pārsūdzēto administratīvo aktu, proti R.J. kungs, ir SIA „RLO” kapitāla daļu turētājs; SIA „RLO” veic saimniecisko darbību video un audio ierīču tirdzniecībā un var būt ieinteresēta tarifu pazemināšanā, līdz ar to rodas šaubas par minētās personas objektivitāti minētā lietā”*.

Tiesas sprieduma pamatojuma (argumentu) plašumam ir jāatbilst tam, kā tā sastādītājs vērtē problēmas nozīmi un sagaidāmo pārliecināšanas nepieciešamības pakāpi. Sarežģītāku tiesību problēmu risinājums jāpamato plašāk. Acīmredzami uz lietu neattiecināmi aspekti atstājami bez ievērības.

Izskatāmajā gadījumā tas, ka tiesa nav spriedumā ietvērusi argumentus par pārstāvja izteiktajām šaubām tiesas sēdē, nav būtisks pārkāpums. Saskaņā ar

Administratīvā procesa likuma 37.panta pirmo daļu iestādi nevar pārstāvēt vai iestādes pusē nevar procesuāli darboties persona, par kuras objektivitāti pastāv pamatotas šaubas. Pieteicēja nav pamatojusi, kā gan *R.J.* kā SIA „RLO” daļu īpašnieks būtu ieinteresēts mūzikas izpildījuma tarifu samazināšanā, ja tā sabiedrība tirgojas ar video un audio precēm, nevis atskaņo mūziku savā veikalā. Arī kasācijas sūdzībā pieteicēja tikai prezumē, ka ieinteresētība rastos, ja veikals atskaņotu mūziku. Iespējams tādēļ arī tiesa šādu izteikumu atstājusi bez ievēribas. Senāts neuzskata, ka tiesa šeit būtu kļūdaini novērtējusi apstākļus iepretim procesuālā taisnīguma principam.

[11] Konkurences likuma 14.panta pirmā daļa noteic, ja Konkurences padome konstatē tirgus dalībnieku darbībās šā likuma 13.panta pārkāpumu, tā pieņem lēmumu par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma uzlikšanu un naudas soda piemērošanu. Panta otrā daļa noteic piemērojamos naudas sodus. Otrā daļa paredz padomei rīcības brīvību, taču nevis tiesisko seku piemērošanā vispār, bet tiesisko seku konkretizēšanā. Padome par Konkurences likuma 13.panta pirmajā daļā minēto pārkāpumu var piemērot naudas sodu līdz 5 procentiem no pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma, bet ne mazāk kā 250 latu. Ministru kabinets ir deleģēts noteikt naudas soda apmēra noteikšanas kārtību un kritērijus. Ministru kabineta 2008.gada 29.septembra noteikumu Nr.796 „Kārtība, kādā nosakāms naudas sods par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā un 13.pantā paredzētajiem pārkāpumiem” 13.punkts noteic, ka, nosakot naudas soda apmēru, ievēro pārkāpuma smagumu un ilgumu. Apelācijas instances tiesa arī šos kritērijus ir pārbaudījusi un atzinusi, ka iestāde pēc tiem ir vadījusies. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana ir smags pārkāpums. Pārkāpums ir ildzis vairāk kā gadu. Pieteicējas rīcībā nav konstatēti arī vainu mīkstinoši apstākļi. Tādēļ Senāts nekonstatē, ka apelācijas instances tiesa būtu kļūdaini piemērojusi noteikumu normas.

